

**“Shayxzoda dramaturgiyasi: insoniyat, adolat va haqiqat izlab”
Qodirov Islomjon Iqboljon o‘g‘li
(Toshkent davlat transport universiteti)**

Annotatsiya: Ushbu maqolada Maqsud Shayxzodaning dramaturgiya sohasidagi ijodi, uning asarlarida insoniyat taqdiri, adolat va haqiqat g‘oyalari qanday badiiy ifoda topgani tahlil qilinadi. Shayxzoda o‘z dramalarida tarixiy va zamonaviy qahramonlar obrazini yaratish orqali inson erki, haqiqat izlash va ijtimoiy adolat kabi abadiy mavzularni ko‘taradi. Maqolada uning dramaturgik uslubi, syujet qurish mahorati va falsafiy teranligi o‘rganiladi. Shayxzoda dramaturgiyasi milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg‘unlashtirgan holda, o‘zbek adabiyoti tarixida muhim o‘rin egallagan.

Abstract: This article analyzes the work of Maqsud Shaikhzoda in the field of dramaturgy, how the ideas of the fate of humanity, justice and truth are artistically expressed in his works. Shaikhzoda raises eternal themes such as human freedom, the search for truth and social justice by creating images of historical and modern heroes in his dramas. The article studies his dramatic style, plot construction skills and philosophical depth. Shaikhzoda's dramaturgy, combining national and universal values, has occupied an important place in the history of Uzbek literature.

Kalit so‘zlar: Insoniyat tarixi, insoniyat tarixi, umuminsoniy g‘oyalar, “Jaloliddin Manguberdi”, “Mirzo Ulug‘bek”, dramaturgiya uslubi.

Keywords: History of mankind, history of humanity, universal ideas, “Jaloliddin Manguberdi”, “Mirzo Ulug‘bek”, dramaturgy style.

Kirish

Maqsud Shayxzoda o‘zining serqirra ijodiy faoliyatida dramaturgiya janriga alohida e‘tibor qaratdi. U yaratgan sahna asarlari nafaqat o‘z davrining, balki butun insoniyat tarixining dolzarb masalalarini ko‘taradi. Shayxzoda dramalarida inson qadri, adolat uchun kurash va haqiqatni izlash g‘oyalari markaziy o‘rin egallaydi. Uning dramaturgiyasi milliy ruh bilan sug‘orilgan bo‘lsa-da, undagi umuminsoniy g‘oyalar ham har bir davr o‘quvchisi va tomoshabinini o‘ziga jalb etadi.

Tarixiy mavzular va inson taqdiri

Shayxzodaning tarixiy mavzudagi dramalari, xususan, “Jaloliddin Manguberdi”, “Mirzo Ulug‘bek” kabi asarlarida tarixiy shaxslar obrazi orqali insoniyat erkinligi, milliy g‘urur va haqiqat uchun kurash motivlari yuksak badiiy ifoda topgan. U tarixiy obrazlarni yaratishda ularni faqat tarixiy shaxs sifatida emas, balki umumiy insoniy qadr-qimmatni ifodalovchi ramzlar sifatida ko‘rsatdi.

Masalan, “Jaloliddin Manguberdi” dramasi vatan va ozodlik uchun jonini fido qilgan qahramon obrazi orqali Shayxzoda o‘z zamonasining milliy uyg‘onish ruhini ifodalagan. Bu asarda qahramonning adolatsizlik va bosqinchilikka qarshi kurashi orqali haqiqat va erkinlik g‘oyasi ilgari suriladi.

Zamonaviy mavzular va ijtimoiy adolat

Shayxzoda faqat tarixiy mavzularga emas, zamonaviy hayot voqealariga ham chuqur e‘tibor qaratdi. Uning zamonaviy mavzudagi dramalarida insoniy orzu-umidlar, ijtimoiy adolatsizliklarga qarshi kurash, axloqiy tanlov va ma‘naviy kamolot masalalari keng yoritilgan.

Uning dramalarida qahramonlar ko‘pincha murakkab ichki ziddiyatlarga duch keladi: adolat va haqiqat uchun kurashishmi yoki zamon oqimiga taslim bo‘lishmi? Shayxzoda har doim o‘z asarlarida adolatni tanlagan insonni, haqiqat izidan yurgan qahramonni ulug‘laydi.

Dramaturgiya uslubi va sahna san‘ati

Shayxzodaning dramaturgiya uslubi o‘ziga xos: u sahnadagi harakatni chuqur falsafiy tafakkur bilan boyitadi. Uning dramalarida syujetning rivojlanishi ichki dramaturgiya, obrazlararo keskin qarama-qarshilikka asoslangan. Dialoglar falsafiy teranligi, badiiy mahorati va tabiiyligi bilan ajralib turadi.

Shayxzoda dramaturgiyasida sahna tasvirlari faqat tashqi voqelikni emas, balki qahramonlarning ichki dunyosini ham ochib beradi. Har bir obraz o‘z falsafasiga ega bo‘lib, ular o‘zaro to‘qnashuvda hayotning murakkabliklari va insoniy qadriyatlar bahs etiladi.

Xulosa

Maqsud Shayxzoda o‘zining dramaturgik asarlari orqali insoniyatning abadiy orzusi — adolat va haqiqat izlash yo‘lini badiiy ifodalagan buyuk adibdir. Uning dramalarida milliy ruh va umuminsoniy g‘oyalar uyg‘un holda ifodalangan bo‘lib, ular bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Shayxzoda dramaturgiyasi o‘zbek adabiyoti tarixida, ayniqsa sahna san‘ati rivojida yuksak o‘rin egallab, yosh avlodni insoniylik, vatanparvarlik va haqiqatparvarlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. MAQSUD SHAYXZODA BUYUK TARJIMON. Tursinaliyev Dilshodjon Murodjonovich, Qodirov Islomjon Iqboljon o‘g‘li.
2. Mamurova, F. I. (2021, May). ARTIST OF UZBEKISTAN MAKSUD SHEIKHZADE. In E Conference Globe (pp. 176-178).
3. MAQSUD SHAYXZODANING “TOSHKENTNOMA”-SHUKRONALIK DOSTONI Mamurova Feruza Islomovna, Qodirov Islomjon Iqboljon o‘g‘li.

4. MAQSUD SHAYXZODA HAYOTI VA IJODINING O‘ZBEK MILLIY ADABIYOTIDAGI TUTGAN O‘RNI. Toshkent davlat transport universiteti Mamurova Feruza Islamovna, Islomjon Iqboljon o‘g‘li Qodirov.
5. Zokirov M. Maqsud Shayxzoda. Adabiy tanqidiy ocherk, T., 1969 y.
6. Yusuf Shomansur. Shayxzoda — bunyodkor shoir, T., 1972 y. - 179 b.
7. G'afurov I., O'rtoq shoir. Maksud Shayxzoda ijodiyoti, T., 1975 y. - 215 b.